

Jakó János – Karasszon Dénes

A sárospataki iskolakórház és a 20. század kiemelkedő iskolaorvosa, Jakó János

A középkor iskolarendszerét az újkor igényeinek megfelelően átalakító protestáns iskola-reform élén hazánkban egy orvos, Balsaráti Vitus János (1529–1575) állt. Az ő nevéhez fűződik a wittenbergi oktatási módszer bevezetése és meghonosítása, és ugyancsak ő fejlesztette az indulásakor (1531) még csupán triviális, alsóbbrendű pataki iskolát a lel-készképzés jogával is felruházott Collegiummá. Orvosdoktori oklevelének megszerzése (1558, Bologna) után Rómába került, ahol – protestáns létére – hat hónapig IV. Pál udvari orvosaként is tevékenykedett. 1560-ban kapta meg támogatója, Perényi Gábor hazahí-vó üzenetét, s így lett Magyarország egyik leggazdagabb reneszánsz főúrnak orvosa, egyszersmind a Sárospataki Kollégium tanára, majd egykori tanítómestere, az iskolaala-pító Kopácsi István javaslatára a Kollégium rektorhelyettese. Perényi halála (1567) után orvosi pályáját a papi hivatallal kapcsolta össze, 1571-ben Liszka lelkésze lett. Onnan hívták meg a pataki iskola élére, majd rövidesen a pataki regisztrátus is meghívta pap-jának. Patakon a tanulókat hetente egyszer megvizsgálta, ezért őt tekinthetjük hazánk-ban az iskola-egészségügy kezdeményezőjének. A hírneves brassói orvosdoktor, Kyr Pál *Sanitatis studium* című könyvét is felhasználva megszervezte az orvosi pályára készülő, felsőbb osztályokban tanulók részére „az orvosi ismeretekre való” felkészítést. Módszerét a wittenbergi oktatásmódról a heidelbergire történő áttérést szervező sárospataki orvos, Csanaki Máté (1595–1635) is megtartotta, aki az orvosdoktori fokozatot 1628-ban nyerte el Padovában. Egy év múltával Patakon tanár lett, munkájával komoly befolyást gyako-rolva az iskola és a tanítási rendszer fejlődésére.

Hazánk első kinevezett iskolaorvosa Tóth-Pápay Mihály (1754–1831), a Sárospataki Református Kollégium tanár-orvosa volt. Ő készítette 1794-ben hazánkban a legelső iskolaorvosi jelentést. Orvosi diplomáját 1791-ben Bécsben szerezte, majd nem sokkal később „a sárospataki ref. Collegium orvosává és nevelési felügyelőjévé választott”. Mint az iskola tanár-orvosa, nemcsak oktatott (filológiát, filozófiát és teológiát, 1796-tól egészségtant, természetrajzot és pedagógiát), hanem az iskola orvosaként a diákokat ténylegesen kezelte is. Orvosi működésével kapcsolatosak azok a kezdeményezések, amelyek egy iskolai kórház létesítését és a beteg tanulók ingyenes orvosi ellátásának a megvalósítását célozták.

Az iskola-egészségügyet ápolta és fejlesztette tovább Soltész János (1809–1878). Pes-ten szerzett orvosi oklevelet 1834-ben. Még ugyanebben az évben meghívták Patak-
ra és lett a Kollégium iskolaorvosa és természetrajz tanára. *Egészségtan elemi iskolák számára* és *Egészségtan népiskolák számára* című könyvét a Tiszáninnyi Református Egyházkerület iskoláiban kötelező tankönyvként vezették be. A *Népszerű orvostan (Me-dicina popularis)*. *Miveltebb, nem orvosok számára* címmel 1851-ben kiadott könyvével

1 tudomány és társadalom

az egészségügyi felvilágosításnak is apostolává vált. Ő készítette el 1841-ben hazánk első iskolakórházának a tervét is, ami azonban pénz hiányában nem valósulhatott meg. Raisz Gedeon (1840–1908) orvosi diplomáját Pesten szerezte 1862-ben, 1863-tól 1869-ig volt pataki iskolaorvos. Legnagyobb érdeme, hogy a régóta tervezett kórházat létrehozta, majd kezdeményezésére rövidesen megalakult a Főiskolai Betegsegélyző Egylet is. 1863-ban a Főiskola gimnáziumának egyik régi termében hat „fanyoszolyával” és néhány egyszerű bútordarabbal berendezett betegszobát nyitott, ezzel megvetette az iskolakórház alapjait. A korabeli szóhasználat szerinti „kórroda” igen szerény körülmények között kezdte meg működését, az ágynemű szalmazsákból, szalmapárnából és lópokrócból állott, a betegeket Raisz doktor felügyelete mellett diáktársaik ápolták. A Főiskolai Betegsegélyző Egylet alapvető célja és feladata az volt, hogy intézményes gondoskodás történjék a tanulók kórházi ápolásának és étellemezésének anyagi fedezetéről.

Országunk első iskolakórháza Kun Zoltán (1848–1933) csaknem hat évtizedes iskolaorvosi működése idején jelentős további fejlődésnek indult. Orvosi diplomáját 1871-ben szerezte Pesten, 1873-ban nevezték ki a Kollégium iskolaorvosának. Neki köszönhető, hogy a kórház 1875-ben egy addig tanári lakásoknak használt önálló épületbe költözött, 1878-ban megnagyobbították, újabb betegszobákat és fürdőszobát alakítottak ki, 1886-ban külön kórtermet létesítettek a ragályos betegek részére, ezzel a kórház 14 ágyas lett. A szakavatott vöröskeresztes ápolónő állandóan a kórházban lakott. 1890-ben az orvos lakása és a kórház között telefon összeköttetést hoztak létre, amelyet később kiterjesztettek a gyógyszerterarra is. 1900-ban újjáépítették a fürdőberendezést, miután a kórházat már korábban vízvezetékkel szerelték fel. Az első világháború után további fejlesztésekre nyílt lehetőség. A kórház 1926-ban már 18 ágygal rendelkezett. 1930-ban modernizálták a fürdőt, rádióval látták el a kórtermeket.

Kun Zoltán egészségügytanárként jelentős pedagógiai munkát is végzett. Kinevezésétől kezdve megszakítás nélkül adta elő a teológusoknak (és amíg működött, 1921-ig, a jogakadémián) az első félévben a közegészségtant, a második félévben a törvénytudományt, heti 2-2 órában, s 1900 óta a gimnázium VII. és VIII. osztályának heti 2-2 órában az egészségügyet. Sokoldalú tevékenységét számos nyomtatásban megjelent munkája is jelzi.

A betegápolás és gyógyítás mellett egyre nagyobb jelentőségre tett szert a Kollégium életében az egészségnevelés. 1858-ban tágas „testgyakordá”-t, tornaszerekkel felszerelt helyiséget létesítettek, és az első és a második osztályosok számára a tornát heti 2-2 órában kötelezővé tették. 1863-ban uszodát építettek a Bodrogon. A ma is meglévő „tornacsarnok” 1878-ban épült fel. 1859-ben Mudrány András alapítványából megnyílt a Tápiószentkúti, más néven a Konviktus, amely szakszerű vezetés és iskolaorvosi felügyelet mellett a Kollégium tanulóifjúságának egészséges étkeztetését szolgálta.

A Betegsegélyző Egylet, mint önálló szervezet, Kun Zoltán nyugalomba vonulásával megszűnt. 1932-től a főiskola vette át az Egylet ügyvitelét, s e feladatra kineveztek egy bizottságot, amely a Kollégium diákjainak egészségvédelméről gondoskodott. A bizottság tagjai az akadémia és a gimnázium igazgatói, az iskola orvosa, valamint a diákság vezetője, a szénior lett.

Jakó János, az új iskolaorvos, 1932. szeptember 27-én pályázta meg a Kun Zoltán nyugdíjazása folytán megüresedett iskolaorvosi állást, amelyet kilenc pályázó közül nyert el, s választották meg 1932. november 1-jén iskolaorvosnak. Ki is volt Jakó János? Nem titok,

hogy a jelen közlemény első szerzőjének édesapjáról, egyszersmind a második szerző iskolaorvosáról és egészségtan tanáráról van szó. Nagyváradon született 1904. július 10-én, édesapja bíró volt. 1928-ban avatták orvosdoktorrá a debreceni Tisza István Tudományegyetem Orvostudományi Karán. A diploma elnyerése után Gyulán dolgozott, az állami kórház különböző osztályain (belgyógyászati, tüdőbeteg, sebészeti, szemészeti, bőrgyógyászati, végül az elme- és idegosztályon) orvos gyakornokként, később segédorvosként, majd alorvosként.

Érdeemes áttekinteni a főiskola által 1932-ben kiírt pályázat feltételeit a pályázó orvosokról és a pályázatok elbírálásának a menetéről, hogy fogalmat alkothassunk a sárospataki iskolaorvossal szemben támasztott akkori követelményekről, elvárásokról, a megválasztott iskolaorvos felelősségéről, valamint az iskolaorvosi állás rangjáról.

Jakó doktor pályázatában olvasható, hogy „a főiskolai orvost a köziskolai szék javaslatára az igazgatótanács alkalmazza. Az állás állandó jellegű, azonban az alkalmazás bármelyik fél részéről félévi felmondással megszüntethető.” A pályázat részletezi a főiskolai orvos hatáskörét: 1. a főiskola körében a közegészségügyi országos törvényeket végrehajtja, illetve azok végrehajtásáról gondoskodik; 2. a főiskola és a tanítóképző intézet tanárait, azok családtagjait, növendékeit, hivatalnokait, szolgaszemélyzetét, a bálványos tanyai, helyi gazdasági, szükség esetén a györgyartló tanyai cselédségnek Sárospatakon kezelésre jelentkező tagjait gyógyítja, e célból a főiskolai kórház helyiségében, valamint saját lakásán naponként rendelési órát tart az előjárósággal egyetértésben megszabott időben; 3. a beteg tanulókról rendes naplót vezet, ha a beteg tanuló helyzete súlyossá válik, jelentést tesz az akadémiai, gimnáziumi, illetőleg tanítóképző intézeti igazgatónak; félév végén a kezelt betegekről, netalán elhalt betegekről a köziskolai székhez kimutatást nyújt be; 4. a főiskolai kórházra felügyel, oda betegeket vesz fel, s azokat gyógyítja, a gazdasági választmánnyal egyetértésben a kórházi felszerelésről gondoskodik, az ápolónőt felfogadja és elbocsátja; 5. a tanév kezdetén és azon kívül a tanév folyamán az összes növendéket legalább négy alkalommal megvizsgálja; ragályos betegség fellépése esetén azonnal jelentést tesz a köziskolai széknek, s a szükséges óvintézkedéseket megteszi; 6. az iskolai év beállta előtt a főiskola növendékei részére előlegesen bejelentett városi szállásokat és a főiskola épületében kijelölt lakószobákat megvizsgálja, a lakható szobákban az elhelyezhető tanulók létszámát megállapítja, a nem alkalmas szállásokról s a szállásvizsgálat eredményéről a közigazgató útján a köziskolai széknek jelentést tesz; 7. a tanulók által lakott helyiségeket az igazgatókkal együtt évközben is meglátogatja, s azokkal egyetértésben az illető helyiségekben a tisztaság és a rend fenntartásáról gondoskodik, szükség esetén azokból a tanulókat el is távolíttatja; 8. a tanév megkezdése előtt a tápintézet részére a tápintézeti felügyelővel egyetértésben az étrendet megállapítja; a tápintézeti étkezésre az egész tanév alatt folytonosan felügyel; 9. a testnevelésre közegészségi szempontból felügyel; a tornázás alóli felmentésre az alkalmatlanok részére javaslatot tesz; 10. a főiskolai építkezések alkalmával az építési tervekről, az új épületek használatba vehetéséről közegészségügyi szempontból javaslatot tesz a gazdasági választmánynak; 11. kötelessége a gimnáziumban és a tanítóképző intézetben heti 2-2 órán, esetleg az akadémián heti egy órán az egészségtan tanítása; 12. állomásáról a szorgalmi szak alatt 24 óránál hosszabb időre csak úgy távozhat el, ha magát hivatalos teendőiben kellően helyettesíteti és eltávozását a közigazgatónak előzetesen bejelenti; 13. a tanulók elszállásolását, a betegek gondozását, általában a közegészségügyi intézkedéseket illetően a háznaggyal rendelkezik.

1 Tudomány és társadalom

A pályázathoz a következő okmányokat kellett csatolni: 1. születési bizonyítvány, 2. érettségi bizonyítvány, 3. orvosi diploma, 4. hatósági orvosi bizonyítvány egészségi állapotáról, 5. erkölcsi bizonyítvány, 6. eddigi működéséről bizonyítvány, 7. esetleges külön képesítéséről szóló bizonyítvány, 8. utólag tartozik megszerezni a középiskolai egészségügyi tanári képesítést.

Az iskolaorvos megválasztása a Sárospataki Református Főiskola és a Tanítóképző Intézet közös igazgatótanácsa 1932. október 12-én tartott ülésén, kétfordulós titkos szavazással történt. A testület első helyen Jakó Jánost jelölte az iskolaorvosi állásra. A megválasztásra jogosult egyházkerületi közgyűlés a jelölést másnap elfogadta, és az igazgatótanács által első helyen jelölt Jakó Jánost megválasztottnak tekintette és nyilvánította. Az eskütételre a sárospataki főiskola köziskolai székének november 1-jén tartott ülésén került sor. Az ülés jegyzőkönyvében többek között az alábbiak olvashatók: „Ha egy intézet kebelében valamely állásnak a bizalom képezi alapfeltételeit, akkor a főiskolai orvosi állás különös mértékben tekinthető ilyennek (...) Dr. Jakó János a főiskolai tanári kar részéről ezt a bizalmat kezdettől fogva bírta, s ez, amikor személyesen is megjelent közöttünk, nagymértékben hatványozódott, s meg kell vallanunk, hogy a választásra is elhatározó befolyású volt.” A pályázatban rögzített utolsó kötelezettség teljesítésére 1935-ben került sor, amikor is megszerezte az iskolaorvosi és egészségügyi tanári képesítést a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Közegészségügyi Intézetében.

A betegek ellátása egy ideig még a Kollégium udvarán álló, 1875-ben létesült régi, 18 ágyas kórházban zajlott, amelyet Jakó doktor a modern idők kívánalmainak megfelelően igyekezett átalakítani. (Az anekdota szerint az előző orvos, Kun Zoltán meglátogatta a szürke falakat és barna bútorokat hófehérre meszeltető, illetve mázoltató utódját és rosszallóan jegyezte meg, hogy a fehér szín nem jó, mert azon minden piszok meglátszik.) A régi, 18 ágyas kórház azonban egyre inkább kicsinek bizonyult, s mind határozottabban fogalmazódott meg egy modern, korszerű intézmény létesítésének az igénye. Ennek eredményeként jött létre és nyílt meg 1937 szeptemberében a Kazinczy utcai új iskolakórház, hivatalos nevén a Sárospataki Református Főiskola Ifjúsági Kórháza.

Az ún. „bábagödör” nevű mélyedés felé erősen lejtő telken álló korábbi lakóépületből kialakított kórház a Kazinczy utca felől nézve egy-, az udvar felől nézve kétszintes volt. A felső szinten négy tágas kórteremben kezdetben 20, majd később 24 ágyat helyeztek el. Ezen a szinten kapott helyet az ápolónői szoba (ahogy a diákok nevezték, a „nénike” szobája), a konyha, a cselédszoba, valamint a fürdőszoba és a wc. Az alsó szintre került a rendelő, a várószoba, a gyógyszerraktár és a mosókonyha. A felső szint bejárata az udvar utcához közeli, az alsóé pedig annak mélyebben fekvő részén volt. A két szintet belső lépcsőház kötötte össze. A épületet Jakó doktor tervei szerint rendezték be.

A valóban korszerű létesítményt 1938-ban újonnan épült modern járványkórházzal bővítették ki. A szintén kétszintes járványkórház négy külön bejárattal körtermet foglalt magába, amelyekhez két-két fürdőszoba és wc tartozott. Középen helyezkedett el a rendelő, folyosóval összekötve a kórtermekkel. Ugyanezen a szinten volt a két ápolónői szoba is. Az alsó szinten kapott helyet a mosogató- és a fertőtlenítő helyiség, valamint a fászinca. A járványkórház 12 ágyával az iskola kórháza 36 ágyas lett.

A kórház felszereltsége minden tekintetben megfelelt a kor kívánalmainak, mint ahogy Jakó doktornak az első sárospataki években a Hegedűs utcai lakásában, majd 1938-tól a Kossuth utcai családi házában működő magánrendelője is kifejezetten modern volt.

Az új iskolaorvos megbecsülését jól szemlélteti az 1934. szeptember 13-án kelt működési bizonyítvány alábbi néhány mondata: „Dr. Jakó János úgy az Előjáróság, mint a tanári kar teljes meglepedését érdemelte ki idáig is (...) Gyengélkedő és beteg növendékeink benne atyai jóságú orvost nyertek, aki tapintatos és gyöngéd bánásmódjával növendékeink szeretetét teljes mértékben kiérdemelte.” A növendékek szeretetét szépen példázza Demeter Gyula, az egykori pataki diák, később a Gimnázium magyar–latin–vallás szakos tanára *A doktor Úrhoz* című diákkori verse az 1930-as évek első feléből: „*Van a diákoknak már egy jó doktora, / Aki a beteget mindég vigasztalja. / Vigasztalás mellett szépen megvizsgálja, / Megnézi pontosan, milyen nagy a láza. / És úgy beszél aztán a diák-emberrel, / Mint az apa szokott a kedves gyermekkel, / Mondja néki, hogy csak jól viselje magát, / Tartsa be mindenkor az ő jó mondását. / Akkor hamar javul, kimegy nemsokára, / És köszönhet nagyot, hogy „Alászolgája”!*”

Az iskolaorvos mindennapi teendői közé tartozott a Főiskolai Kórház épületében a reggeli és délutáni rendelés, amely reggel 7-kor, délután pedig 4 órakor kezdődött. A reggeli rendelés után a kórházban fekvők ellátására került sor, majd a tanrend szerinti egészség-tanórák következtek. A tanulók fogászati ellátása is az iskolaorvos feladata volt. Aktuális rosszulletek esetén bárki, bármikor megkereshette otthoni rendelőjében. Ha kellett, a helyszínre is kiment, és ott látta el a betegeket. A diákok mellett a tanári kar és a tanárok hozzátartozóinak az orvosi ellátása is feladatai közé tartozott, tágabb értelemben pedig mindazoké, akik valamilyen kapcsolat révén az iskolához tartoztak.

Az egészségtan oktatását a többi tárgyakhoz hasonlóan tanrend szabályozta. Az 1934/35-ös iskolai évben az iskolaorvosnak hetente egy-egy órát kellett tartania a gimnázium VII. és VIII. osztályában. A legnagyobb óraszámban, heti hat órában az 1937/38-as tanévben folyt az egészségtan oktatása, a tankönyvjegyzékben feltüntetett hivatalos tankönyv, *Bárczi Egészségtana* alapján.

Jakó doktor Sárospatakra kerülése első napjaitól a Főiskola közigazgatójának írásbeli engedélyével magánorvosként is dolgozott. Kezdetől fogva rendszeresen tartott ismeretterjesztő és felvilágosító előadásokat különböző iskolai és városi rendezvényeken. Példaként 1933/1934-ből néhány cím: *A falu egészségügye, A serdülőkor nemi problémái orvosi megvilágításban, A testi betegségek lelki hatásai, A lelki betegségek testi hatásai, Az idegélet, A legfontosabb gyermekkori fertőző betegségek, A serdülőkor orvosi szemmel*. Előadója volt a népfőiskolai kurzusoknak éppúgy, mint a gazdasági iskolai tanfolyamoknak. A teológusok nyári munkatáborainak orvosi felügyeletét is ellátta, emellett sportorvosként is ténykedett.

1935-ben megnősült. Felesége, Lőrinczy Etelka a sárospataki református teológián 1934-ben szerzett hitoktatói bizonyítványt. Három gyermekük született.

Jakó doktor munkáját az 1945. május 9-től 1948. július 11-ig tartó szovjet hadifogság szakította félbe. Távollétében iskolaorvosi teendőit kollégái, Salacz Tibor, Idrányi László és Szabó Ferenc látták el. A hadifogságból hazatérve a gimnázium államosításáig (1952) folytatta főiskolai orvosi munkáját, amikor az iskolaorvosi állás és a kórház is megszűnt. Az államosítása után körzeti orvosi állást vállalt, de továbbra is voltak iskolaorvosi feladatai az új iskolaorvosi rendszer keretein belül. Körzeti orvosként hat Sárospatak környéki falu tartozott ellátási területéhez. Hetente egyszer minden faluban rendelt, a „kiszállások” szekérrel történtek, télen olykor szánkóval, de a közeli falvakba gyakran gyalog is kiment feleségével, aki orvos-írnokként segítette munkáját. Este, hazaérkezése után ott-

1 tudomány és társadalom

hon rendelt. Napi 12-14 órát dolgozott, 60-80 beteg fordult meg naponta rendelőjében. Éjjel-nappal a betegek rendelkezésére állt, hétvégeken is. Életmentő beavatkozások sorát végezte. Amit lehetett, azonnal és helyben megoldott. Rengeteg házhoz hívása volt, mindig gyalog járt, autóval igen ritkán, mert soha nem volt autója, s betegeinek is csak kivételesen. Ha vitték, lovas kocsival, szekérrel vagy szánkóval ment, olykor 8-10 órát is távol kellett töltsön otthonától egy-egy messzire szóló hívás miatt. Ment csónakkal is a zajló Bodrogon szülést vezetni, olyan viszonyok között is, amikor a révész sem vállalta a szállítást.

Biztosított betegétől soha nem fogadott el pénzt, szegényektől sem. Közszájon forgott a nagyon szegények között, hogy „a Jakóhoz menjél, annak fizetni sem kell...”. Nem ritkán ő adott pénzt egy-egy betegének a gyógyszer kiváltására.

Rendkívül jó, korrekt szakmai és emberi kapcsolat alakult ki közte és orvostársai, a városban dolgozó gyógyszerészek, valamint a sátoraljaújhelyi kórház főorvosai és osztályai között. Beutalói garanciát jelentettek a betegek azonnali fogadására és ellátására. Mindenkit eljuttatott a kórházba, vagy ha kellett, Debrecenbe, a Klinikára, akinek arra szükségé volt, de mindent megoldott otthon, amit lehetett, s amire szabad volt vállalkoznia.

Nagyon szerette a természetet, különösen a zempléni hegyeket. Nagy gyalogtúrákat tett feleségével, később gyermekeivel is. Szenvedélyes bélyeggyűjtő volt, a Sárospataki Ifjúsági Bélyeggyűjtő Kör megalapítója és vezetője, a Felnőtt Bélyeggyűjtő Kör egyik irányítója. Régipénz-, érem-, képes levelezőlap- és első világháborús emlékeket magában foglaló gyűjteménye a ma is meglévő nagy családi gyűjtemény megalapozója lett.

1978-ban aranydiplomát vehetett át. Ötvenegy évi szolgálat után, 1979-ben ment nyugdíjba. 1983-ban bekövetkezett megbetegedése vetett véget élete aktív szakaszának, a gyémántdiplomát 1988-ban már nem tudta személyesen átvenni. 1992. augusztus 31-én hunyt el, otthonában. A sárospataki református temetőben 1992. szeptember 3-án helyezték örök nyugalomba, ahol 1997 óta felesége és 2011-ben, valamint 2012-ben elhunyt két lánya is nyugszik. Születésének századik évfordulójáról, 2004. július 10-én Sárospatak Város Önkormányzata és a Sárospataki Református Kollégium a volt Ifjúsági Kórház falán elhelyezett emléktáblával emlékezett meg. Egykori iskolaorvosa, majd családorvosa emberi tulajdonságait Demeter Gyula, a bemutatott kis verset gimnazista korában író volt pataki diák, később gimnáziumi tanár így fogalmazta meg: „azon kívül, hogy orvosom volt, tanárom is volt, tehát tanítóm, a szó legnemesebb értelmében, s mint ilyen, példaképem, aki halk, szelíd szavával, őszinte, közvetlen, szerény természetével, mintegy csupa szív magatartásával nagyon tudott szeretni”.

A nagy egészségügyi szervező és lapalapító Markusovszky Lajos mondta: „Az orvos (...) fő gondját fordítsa a fiatal nemzedékre, a nevelő intézetekre, hogy ifjúságunk onnan lélekben és testben ép állapotban kerüljön ki, a haza dicséjét előmozdítani, annak szolgálatára és védelmére képes lehessen. Az orvos a természet fölkelet papja, kötelessége védeni a természetszerű összhangzó képzést, nevelést, terjesztetni az élettani ösmeretet, távoztatni elfogulatlanul a divat parancsolta, vagy szűkkeblű rendszer alkotta szolgálait”. Megítélésünk szerint a Markusovszky által kijelölt feladatnak maradéktalanul eleget tett a Sárospataki Kollégium, s a feladat teljesítéséhez jelentős mértékben hozzájárultak a Kollégiumban 1791-től folyamatosan alkalmazott iskolaorvosok.

Tájékoztató irodalom

Elekes György: A sárospataki főiskola orvostanárai és egészségügye = Orvosi Hetilap, 76. évf. 1932. 51. szám

Elekes György: Tóth-Pápay Mihály iskolaorvos a tizennyolcadik század végén = Orvosi Hetilap, 85. évf. 1941. 19. szám

Jakó János: Dr. Jakó János. In: Benke György – Pólos László – Szabó Csaba (szerk.): Pataki tanáraink (1931–1952). Sárospatak, 2005.

Kapronczay Károly: Az orvostörténelem Magyarországon. Egy szaktudomány hőskora = Orvostörténeti Közlemények, 113–114. szám, Budapest, 1986.

Kapronczay Károly (összeáll.): Magyar orvoséletrajzi lexikon. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2004.

Karasszon Dénes: Az orvostörténész Elekes György emlékezete = Zempléni Múzsza, V. évf. 2005. 1. szám

Karasszon Dénes: Kováts Mihály, a polihisztor „orvosnagy” = Zempléni Múzsza, XII. évf. 2012. 2. szám

Karasszon Dénes: Sárospatak az orvostörténelemben = Zempléni Múzsza, II. évf. 2002. 1. szám

Takács Béla: A sárospataki „Főiskolai Betegsegélyző Egylet” története = Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica, 24. szám, Budapest, 1962.

Takács Béla: Száz év a pataki iskola kórházának történetéből (1852–1952). In: Dobay Béla (szerk.): A sárospataki Rákóczi Gimnázium jubileumi évkönyve. Sárospatak, 1981.